

ВІДГУК

опонента **ПРИЯТЕЛЬЧУК Олени Анатоліївни**
доктора економічних наук, професора, заступника з науково-педагогічної роботи
директора Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

на дисертаційну роботу **ХАРКОВСЬКОГО Богдана Васильовича** на тему
«Екологічна трансформація енергетичного ринку ЄС в умовах глобальних
викликів», подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дисертаційної роботи

В сучасних умовах екологічна модернізація енергетичного сектору стає одним із ключових напрямів розвитку міжнародних економічних відносин та формування нової архітектури світової енергетики. Посилення кліматичних змін, нестабільність міжнародних енергетичних ринків, геополітичні конфлікти, необхідність скорочення викидів парникових газів та поступова відмова від викопного палива обумовлюють зростання ролі екологічної трансформації як важливого чинника забезпечення економічної стійкості та енергетичної безпеки. У цьому контексті особливого значення набуває дослідження досвіду Європейського Союзу, який виступає одним із глобальних лідерів у сфері декарбонізації та розвитку низьковуглецевої економіки. Сучасна модель екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС базується на комплексному поєднанні кліматичної, енергетичної, інноваційної та промислової політики. Реалізація таких стратегічних ініціатив, як European Green Deal, Fit for 55, REPowerEU, EU ETS, CBAM, Renovation Wave та Just Transition Fund, спрямована на досягнення кліматичної нейтральності, розвиток відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та посилення енергетичної незалежності Європейського Союзу. У результаті екологічна трансформація енергетичного ринку розглядається не лише як екологічний або технологічний процес, а як складний багаторівневий

механізм структурної перебудови економіки та міжнародного енергетичного співробітництва. Особливої актуальності тема дослідження набуває в умовах російсько-української війни, яка суттєво змінила підходи до забезпечення енергетичної безпеки Європи та прискорила процеси диверсифікації джерел енергопостачання. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти України стала каталізатором перегляду енергетичної політики ЄС, посилення уваги до розвитку відновлюваної енергетики, модернізації енергетичної інфраструктури та зменшення залежності від імпорту викопних енергоресурсів. За таких умов екологічна трансформація енергетичного ринку ЄС набуває не лише кліматичного, але й виразного гео економічного та безпекового значення.

Актуальність дисертаційної роботи також визначається потребою забезпечення інтеграції України до єдиного енергетичного простору Європейського Союзу. Синхронізація української енергосистеми з ENTSO-E, розвиток Smart Grid, модернізація енергетичної інфраструктури, впровадження відновлюваних джерел енергії та водневих технологій формують нові виклики й можливості для післявоєнного відновлення держави. У цьому контексті важливого значення набуває розроблення науково обґрунтованих підходів до формування моделі інтеграції українського енергетичного ринку до системи ЄС із врахуванням екологічних, економічних та інституційних чинників.

Водночас слід зазначити, що у сучасній науковій літературі недостатньо комплексно висвітлено питання взаємодії кліматичних, геополітичних, економічних та технологічних факторів екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС. Значна частина досліджень зосереджується або на проблематиці декарбонізації, або на окремих аспектах енергетичної безпеки чи розвитку відновлюваної енергетики. Натомість системний аналіз екологічної трансформації енергетичного ринку в умовах сучасних глобальних викликів та інтеграції України до європейського енергетичного простору залишається недостатньо розробленим і потребує подальшого наукового обґрунтування.

Таким чином, актуальність теми дисертаційної роботи Харківського Богдана Васильовича визначається необхідністю комплексного дослідження процесів екологічної трансформації енергетичного ринку Європейського Союзу, оцінки їх

впливу на міжнародні економічні відносини, енергетичну безпеку та післявоєнний розвиток України, а також формування практичних рекомендацій щодо інтеграції національного енергетичного сектору до європейського енергетичного простору. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету, зокрема: «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (№ 0121U109485), «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (№ 0124U000003), «Трансформація бізнесу в умовах сталого розвитку глобальної економіки» (№ 0123U102609).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Харковського Б.В., є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та базуються на комплексному використанні сучасних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Структура дисертації характеризується цілісністю, взаємозв'язком окремих елементів дослідження та відповідністю поставленій меті й визначеним завданням. У процесі дослідження здобувачем використано метод теоретичного узагальнення та наукової абстракції для систематизації теоретичних підходів до екологічної трансформації енергетичного ринку; системний підхід – для аналізу енергетичного ринку ЄС як багаторівневої системи взаємодії економічних, політичних, технологічних та соціально-екологічних чинників; порівняльний аналіз – для зіставлення особливостей енергетичної політики ЄС та України; статистичний аналіз – для оцінки динаміки розвитку відновлюваної енергетики, викидів CO₂, структури генерації електроенергії та змін енергетичного балансу.

Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується використанням кореляційного та регресійного аналізу для оцінки взаємозв'язку між розвитком відновлюваних джерел енергії, скороченням використання викопного палива та динамікою викидів парникових газів. Також у роботі застосовано кластерний аналіз для типологізації енергетичних систем країн ЄС та України за структурою генерації електроенергії, SWOT-аналіз для оцінки перспектив інтеграції України до

європейського енергетичного простору, а також метод структурно-функціонального моделювання для побудови механізму екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС та євроінтеграційної моделі українського енергетичного ринку. Інформаційною базою дослідження стали офіційні статистичні та аналітичні матеріали Eurostat, International Energy Agency, European Commission, Our World in Data, нормативно-правові акти Європейського Союзу, а також результати авторських розрахунків. Використання широкої емпіричної бази забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів та аргументованість сформульованих висновків.

Основні результати дисертаційної роботи пройшли апробацію на всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також висвітлені у наукових публікаціях автора, що підтверджує їх наукову цінність та практичну значущість.

Таким чином, зміст дисертаційної роботи, рівень теоретичного обґрунтування, аргументованість висновків і практичних рекомендацій дають підстави стверджувати про належний науковий рівень проведеного дослідження та достовірність основних положень, винесених на захист.

Структура та обсяг дисертаційної роботи

Дисертаційна робота виконана українською мовою та містить анотації українською й англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, перелік використаних джерел і додатки.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади екологічної трансформації енергетичного ринку» (с. 30–78) здійснено огляд і систематизацію наукових підходів до екологічної трансформації енергетичного сектору. Узагальнено ключові теоретичні концепції розвитку енергетичних систем в умовах глобальних викликів (с. 30–65), а також окреслено основні проблеми, що супроводжують екологічну трансформацію енергетики ЄС (с. 65–78). Особливу увагу приділено положенням екологічної модернізації, сталого розвитку та концепції справедливого переходу (с. 30–45), які сформували основу теоретичної бази дослідження. У межах цього розділу також обґрунтовано використання багаторівневої MLP-моделі для аналізу трансформаційних процесів в енергетичному ринку (с. 45–57). Показано взаємозв'язок макро-, мезо- та

мікрорівнів, що дає змогу пояснити вплив політичних, економічних, технологічних, інституційних і соціальних чинників на зміну енергетичних систем. Окремо визначено дослідницькі прогалини, пов'язані з недостатнім інтегруванням кліматичного, геополітичного та економічного вимірів у дослідженнях енергетичної трансформації (с. 57–78).

Другий розділ «Детермінанти екологічної трансформації енергетичного ринку Європейського Союзу» (с. 81–131) присвячено аналітичній оцінці Європейського зеленого курсу як базової рамки трансформації енергетичного сектору ЄС. Розглянуто основні політичні ініціативи та інструменти ЄС, зокрема European Green Deal, Fit for 55, REPowerEU, EU ETS, CBAM, Renovation Wave та Just Transition Fund (с. 81–95), які визначають сучасну архітектуру декарбонізації та модернізації енергетичної системи. Автором проаналізовано їх роль у забезпеченні кліматичної нейтральності ЄС, стимулюванні розвитку відновлюваної енергетики, підвищенні енергоефективності та скороченні залежності від викопного палива. Окрему увагу приділено впливу енергетичної кризи та геополітичних викликів на зміну пріоритетів енергетичної політики Європейського Союзу. Також у розділі проаналізовано вплив глобальної нестабільності та кліматичних змін на формування енергетичної політики ЄС (с. 95–107). Використано статистичні дані щодо викидів CO₂, температурних аномалій, розвитку відновлюваної енергетики та скорочення використання викопного палива. На основі кореляційного та регресійного аналізу автором кількісно підтверджено взаємозв'язок між зростанням частки ВДЕ, декарбонізацією енергетичного сектору та зниженням рівня викидів парникових газів. Досліджено тенденції зміни структури енергетичного балансу ЄС, динаміку розвитку сонячної та вітрової енергетики, а також вплив кліматичної політики на трансформацію енергетичного ринку Європейського Союзу.

Окремий блок дослідження присвячено інтеграції енергосистеми України до європейського енергетичного простору (с. 107–131). Розглянуто роль синхронізації з ENTSO-E, динаміку транскордонних потоків електроенергії, значення відновлюваних джерел, атомної генерації та Smart Grid для підвищення енергетичної безпеки. Автором проаналізовано структуру генерації електроенергії

в Україні та країнах ЄС, рівень залежності від викопних енергоресурсів, а також перспективи інтеграції українського енергетичного ринку до європейської системи енергетичної безпеки. Додатково проведено кластеризацію енергетичних систем країн ЄС і України за структурою генерації (с. 118–131), що дозволило визначити позицію України у європейському енергетичному ландшафті та виявити подібності й відмінності між моделями енергетичного розвитку окремих країн.

У третьому розділі «Перспективи екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС та України» (с. 134–184) розроблено дорожню карту інтеграції українського енергетичного ринку до європейського, що передбачає поетапне наближення до стандартів ЄС (с. 134–150). Визначено ключові напрями гармонізації регуляторної бази, модернізації енергетичної інфраструктури, розвитку відновлюваної та водневої енергетики, впровадження Smart Grid і використання фінансових інструментів зеленої трансформації. Автором обґрунтовано необхідність адаптації українського енергетичного сектору до вимог європейської кліматичної політики, посилення енергоефективності та розвитку механізмів підтримки низьковуглецевих технологій. У межах розділу сформовано також концептуальний механізм екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС (с. 151–166), структурований за політичним, економічним, технологічним та соціально-екологічним вимірами. Показано взаємодію інституційних структур, стратегічних програм, фінансових механізмів і технологічних рішень, спрямованих на досягнення кліматичної нейтральності, підвищення енергоефективності та зміцнення енергетичної безпеки. Значну увагу приділено ролі інвестиційних механізмів, державного регулювання, міжнародного партнерства та цифровізації енергетичного сектору у забезпеченні ефективної екологічної трансформації.

Важливим результатом є розроблення євроінтеграційної моделі розвитку енергетичного ринку України (с. 167–184), яка поєднує три ключові компоненти: міжнародне партнерство та фінансову кооперацію, інноваційно-технологічний розвиток, а також інституційну спроможність і управління. Модель передбачає використання інструментів фінансування зеленої трансформації, забезпечення справедливого переходу, розвиток відновлюваної та водневої енергетики, регуляторну й ринкову інтеграцію, цифровізацію та впровадження Smart Grid.

Автором запропоновано комплексний підхід до формування конкурентоспроможного та екологічно орієнтованого енергетичного ринку України в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення держави.

Узагальнення отриманих наукових результатів, висновків і практичних рекомендацій свідчить про завершеність, цілісність і логічну структурованість дослідження Харковського Б.В.

Оцінка наукової новизни положень і отриманих результатів дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі представлено нове вирішення важливого наукового завдання, що полягає у комплексному розвитку теоретико-методологічних основ і практичних інструментів аналізу екологічної трансформації єдиного енергетичного ринку Європейського Союзу як багаторівневого політико-економічного процесу, що відбувається під впливом взаємопов'язаних глобальних викликів кліматичного, геополітичного, технологічного та економічного характеру; на основі системного поєднання теорій екологічної модернізації, справедливого переходу, сталого розвитку та багаторівневого перспективного підходу (MLP-модель) автором розроблено й апробовано низку інноваційних концептуальних конструкцій та методичних інструментів, які дозволили не лише пояснити закономірності декарбонізації та цифровізації енергетичних систем ЄС, але й науково обґрунтувати стратегічні напрями поглиблення інтеграції енергетичного сектору України до європейського енергетичного простору з урахуванням специфіки воєнної трансформації та завдань післявоєнного відновлення, що суттєво розширює існуючі наукові уявлення про взаємодію кліматичних, геополітичних і технологічних факторів структурної перебудови енергетичних ринків, пропонуючи цілісну систему теоретичних положень, емпіричних моделей і прикладних рекомендацій, які мають високий потенціал для використання в державній політиці, регуляторній діяльності та міжнародній співпраці.

Наукові результати, що характеризують новизну проведеного дослідження, полягають у наступному:

– *вперше* розроблено євроінтеграційну модель українського енергетичного ринку як цілісну багатовекторну конструкцію, що базується на стратегічній синхронізації національної енергетичної політики з ключовими регуляторними, фінансовими та інституційними інструментами Європейського Союзу, побудовану шляхом інтеграції результатів емпіричного аналізу (кореляційний, регресійний, кластерний та SWOT-аналізи), структурно-візуального моделювання, систематизації даних та авторських розрахунків, яка враховує специфіку функціонування енергосистеми України в умовах воєнних руйнувань інфраструктури, синхронізації з ENTSO-E та необхідності одночасного забезпечення енергетичної безпеки, декарбонізації та справедливого переходу, з метою формування науково обґрунтованого інструменту державної політики, що дозволяє визначити оптимальні вектори (міжнародне партнерство та фінансова кооперація, інноваційно-технологічний розвиток, інституційна спроможність і управління), конкретні механізми реалізації (фінансування зеленої трансформації, розвиток Smart Grid і водневої енергетики, гармонізація регуляторної бази) та дорожню карту поетапної інтеграції, забезпечуючи стійкість національної енергосистеми в умовах війни та післявоєнного відновлення;

– *удосконалено* теоретико-методологічний підхід до вивчення екологічної трансформації енергетичного ринку шляхом інтеграції положень теорій екологічної модернізації, справедливого переходу та сталого розвитку в межах удосконаленої багаторівневої MLP-моделі, здійснений через її доповнення додатковими соціально-поведінковими та геополітичними вимірами, що дозволило комплексно врахувати взаємодію політичних, економічних, технологічних і соціально-поведінкових факторів трансформації на мікро-, мезо- та макрорівнях і сформуванню цілісної теоретичної рамки, яка дає змогу системно аналізувати не лише технологічні нішові інновації, але й інституційні та регуляторні зміни під впливом глобальних викликів, з метою подолання фрагментарності попередніх досліджень і створення універсального методологічного інструменту, придатного для порівняльного аналізу енергетичних систем ЄС та країн-партнерів, зокрема України;

– *удосконалено* науково-методичний інструментарій кластеризації енергетичних систем країн ЄС та України за структурою генерації електроенергії, що поєднує три ключові компоненти (відновлювані джерела енергії, атомна енергетика та викопне паливо) і базується на методах кластерного аналізу (k-means) із застосуванням даних, який дозволив чітко виокремити чотири типи енергетичних систем (високо-ВДЕ-орієнтований, перехідний, викопнопаливно-домінантний та атомно-збалансований), науково обґрунтувати місце України як атомно-збалансованої системи з високим потенціалом переходу до низьковуглецевої моделі та сформувані рекомендації щодо стратегічного позиціонування країни в європейському енергетичному просторі, з метою підвищення точності типологізації та обґрунтування диференційованої політики інтеграції для країн з різними енергетичними структурами;

– *удосконалено* науково-методичний підхід до конструювання механізму екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС через інтеграцію чотирьох взаємопов'язаних вимірів (політичного, економічного, технологічного та соціально-екологічного) у єдину функціональну систему, реалізований шляхом структурно-функціонального моделювання з використанням результатів SWOT-аналізу, емпіричних даних про реалізацію стратегічних ініціатив ЄС та авторських візуальних схем, що дозволило відобразити взаємодію інституцій, стратегічних програм, регуляторних і фінансових інструментів як динамічної, саморегульованої системи, з метою створення практичного аналітичного інструменту, який може бути застосований для моніторингу та прогнозування ефективності екологічної політики як на рівні ЄС, так і в контексті інтеграції країн-партнерів;

– *набули подальшого розвитку* наукове обґрунтування впливу кліматичних змін на трансформацію енергетичної політики ЄС шляхом конкретизації статистичного взаємозв'язку між зростанням глобальної температурної аномалії, динамікою викидів CO₂ та посиленням декарбонізаційних пріоритетів, зокрема через пакети Fit for 55 та REPowerEU, здійснене за допомогою кореляційного та регресійного аналізів ($r = 0,955$), що дозволило кількісно підтвердити причинно-наслідкові зв'язки та сформувані прогностичну модель впливу кліматичних

ризиків на енергетичну безпеку, з метою надання емпірично підтвердженої бази для обґрунтування пріоритетів політики декарбонізації та адаптації;

– *набули подальшого розвитку* емпіричний аналіз реалізації європейських ініціатив у сфері декарбонізації та їхнього впливу на структурну перебудову енергетичного ринку ЄС, розширення використання відновлюваних джерел енергії, скорочення вугільної генерації та підвищення регіональної енергетичної безпеки, проведений на основі комплексного використання статистичних даних із застосуванням порівняльного та динамічного методів, завдяки чому отримано кількісні оцінки ефективності окремих інструментів (EU ETS, CBAM) та їхнього синергетичного ефекту, з метою науково-практичного підтвердження дієвості європейської моделі екологічної трансформації та формулювання рекомендацій щодо її адаптації в умовах геополітичної нестабільності;

– *набули подальшого розвитку* комплексна оцінка поточного стану енергетичної системи України в умовах геополітичних викликів, що дозволило обґрунтувати стратегічне значення синхронізації з ENTSO-E, визначити динаміку імпорту та експорту електроенергії, а також роль відновлюваних джерел енергії та технологій Smart Grid у зміцненні енергетичної безпеки та стійкості національної енергосистеми в умовах війни та післявоєнного відновлення, здійснена на основі авторського аналізу даних та результатів SWOT-аналізу, з метою формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо пріоритетів післявоєнної модернізації та євроінтеграції енергетичного сектору України.

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у розв'язанні наукового завдання та формуванні теоретико-методологічних і прикладних засад дослідження екологічної трансформації енергетичного ринку Європейського Союзу в контексті глобальних викликів. Додатково обґрунтовано концептуальні підходи до інтеграції України в єдиний енергетичний простір ЄС.

Практична цінність результатів дослідження полягає в можливості застосування його основних положень, висновків і рекомендацій у сфері екологічної трансформації енергетичних систем. Зокрема, вони можуть бути використані для вдосконалення політики у сфері розвитку відновлюваної

енергетики, скорочення викидів CO₂, підвищення енергоефективності, модернізації енергетичної інфраструктури та зміцнення енергетичної безпеки. Результати роботи можуть бути впроваджені в діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, регіональних інституцій і бізнес-структур, а також слугувати основою для подальших наукових досліджень.

Представлені результати дослідження, доведені до рівня практичних напрацювань та рекомендацій, підтвержені довідками про впровадження, наданими Західноукраїнським національним університетом (довідка № 126-31/790 від 07.04.2026 р.), Управлінням стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 81/2 від 21.11.2025 р.), Управлінням житлово-комунального господарства, благоустрою та екології Тернопільської міської ради (довідка № 78/15 від 28.11.2025 р.) та Тернопільською торгово-промисловою палатою (довідка № 110/01-10 від 27.11.2025 р.).

Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, змістовно та аргументовано розкрито в опублікованих працях. За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, зокрема: 2 статті у наукових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз Scopus, 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 статтю в іншому зарубіжному виданні, а також 5 публікацій апробаційного характеру у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Кількість та обсяг друкованих праць дають авторові право для публічного захисту дисертації.

Оцінка структури дисертаційної роботи, мови і стилю викладення матеріалу

Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеним меті і завданням дослідження, розкриває тему роботи, свідчить про її цілісність та завершеність. Робота написана українською мовою з дотриманням усіх вимог до її наукового стилю.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Наукові результати дисертаційного дослідження отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто. Порушень академічної доброчесності у дисертаційній роботі Харковського Б.В. не виявлено. Дисертація містить посилання на відповідні джерела інформації, надана достовірна інформація про використані методи та результати проведеного дослідження, дотримані норми законодавства про авторське право та суміжні права. А це відповідно дозволяє зробити висновок про дотримання автором кваліфікаційної роботи вимог і правил академічної доброчесності. Дисертаційна робота пройшла успішну перевірку на наявність текстових запозичень за допомогою інтернет-сервісу StrikePlagiarism.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Робота Харковського Б.В. виконана на достатньо високому науковому рівні, проте є деякі зауваження, що мають дискусійний характер:

1. У дисертації значну увагу приділено аналізу інструментів екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС, зокрема European Green Deal, REPowerEU, EU ETS та CBAM (с. 79–118), а також їх ролі у формуванні сучасної кліматичної та енергетичної політики Європейського Союзу. Водночас у роботі недостатньо уваги приділено міжнародно-економічним наслідкам прискореної декарбонізації, зокрема впливу зростання вартості енергоресурсів та посилення регуляторного навантаження на конкурентоспроможність європейських виробників у глобальній економіці та міжнародній торгівлі.

2. Автором детально досліджено розвиток відновлюваної енергетики як одного з ключових напрямів екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС (с. 95–118). Разом з тим, у роботі доцільно було б ширше висвітлити проблему технологічної та ресурсної залежності Європейського Союзу від зовнішніх постачальників критично важливих компонентів для розвитку ВДЕ, зокрема акумуляторів, рідкоземельних металів і сонячних панелей, що має важливе значення у контексті сучасної геоекономічної конкуренції та міжнародної економічної безпеки.

3. У дисертації обґрунтовано важливість розвитку Smart Grid та цифровізації енергетичного сектору України в процесі євроінтеграції (с. 140–158). Проте поза належною увагою залишилися питання міжнародної та національної кібербезпеки енергетичної інфраструктури, які в умовах цифрової трансформації, гібридних загроз і воєнних викликів мають важливе значення для забезпечення стійкості енергосистеми та енергетичної безпеки держави.

4. У роботі розроблено механізм екологічної трансформації енергетичного ринку ЄС та євроінтеграційну модель українського енергетичного ринку (с. 151–183), однак окремі положення запропонованої моделі мають переважно концептуальний характер. У зв'язку з цим доцільним було б доповнити дослідження більш деталізованими сценаріями практичної реалізації запропонованих механізмів з урахуванням міжнародних економічних ризиків, геополітичних викликів та перспектив інтеграції України до європейського енергетичного простору у коротко- та середньостроковій перспективі.

Окреслені зауваження вказують на деякі дискусійні аспекти кваліфікаційної роботи. Проте в цілому вони свідчать про актуальність, складність, багатогранність та практичну значущість обраної теми і суттєво не впливають на якісні характеристики дисертації.

Загальний висновок і оцінка дисертації

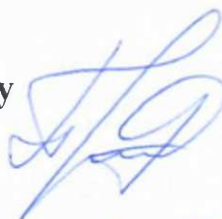
Дисертаційна робота Харковського Богдана Васильовича на тему «Екологічна трансформація енергетичного ринку ЄС в умовах глобальних викликів» є завершеним науковим дослідженням, результатом якого є формування науково обґрунтованих теоретико-методологічних положень, аналітичних висновків і практичних рекомендацій щодо екологічної трансформації енергетичного ринку Європейського Союзу та інтеграції України до єдиного енергетичного простору ЄС.

За своїм змістом та фаховим спрямуванням робота відповідає спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини», а за якістю та рівнем теоретичних і практичних розробок - рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

В цілому, дисертація Харковського Богдана Васильовича на тему «Екологічна трансформація енергетичного ринку ЄС в умовах глобальних викликів» за змістом, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю наукових положень та рекомендацій відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор - Харковський Богдан Васильович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
заступник з науково-педагогічної роботи
директора Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

Олена ПРИЯТЕЛЬЧУК

